

FILMHANDLEDNING

Den stora illusionen hur skapas våra skönhetsideal?

Handling

Den stora illusionen – hur skapas våra skönhetsideal? undersöker hur globala reklambyråer, massmediekonglomerat och kosmetisk kirurgi-, skönhets- och modeindustrier förändrar hur människor runt om i världen definierar skönhet och ser sig själva.

Filmen utforskar, från olika delar av världen, hur dessa industrier fyller våra liv med smala, västerländska, konsumentdrivna bilder av skönhet. Bilder som visar liten eller ingen respekt för den biologiska verkligheten eller kulturella skillnader.

“En person som känner sig lycklig och trygg är ingen bra konsument eftersom den personen inte söker efter produkter som ska ‘säkra’ den egna självbilden eller få personen att tycka bättre om sig själv.”

Jean Kilbourne, filmare & författare – citat från filmen

Undervisningen ska innehålla följande centrala innehåll:

Samhällskunskap Åk 7-9

- Ungdomars identiteter, livsstilar och välbefinnande och hur detta påverkas, t. ex. av socioekonomisk bakgrund, kön och sexuell läggning.
- Mediernas roll som informationsspridare, opinionsbildare, underhållare och granskare av samhällets maktstrukturer.
- Olika slags medier, deras uppbyggnad och innehåll, till exempel en dagstidnings olika delar. Nyhetsvärdering och hur den kan påverka människors bilder av omvärlden. Hur individer och grupper framställs, till exempel utifrån kön och etnicitet.
- Skillnader mellan människors ekonomiska resurser, makt och inflytande beroende på kön, etnicitet och socioekonomisk bakgrund. Sambanden mellan socioekonomisk bakgrund, utbildning, boende och välfärd. Begreppen jämlikhet och jämställdhet.

Bild Åk 7-9

- Bilder som behandlar frågor om identitet, sexualitet, etnicitet och maktrelationer och hur dessa perspektiv kan utformas och framställas.
- Massmediebilders budskap och påverkan och hur de kan tolkas och kritiskt granskas.

Samhällskunskap Gymnasiet

- Grupper och individers identitet, relationer och sociala livsvillkor med utgångspunkt i att människor grupperas utifrån kategorier som skapar både gemenskap och utanförskap.
- Massmediers och informationsteknikens roll i samhället. Deras möjligheter att påverka människor och samhällsutvecklingen samt de möjligheter de ger människor att påverka. Mediers innehåll och nyhetsvärdering.

Naturkunskap Gymnasiet

- Olika aspekter på hållbar utveckling, t. ex. vad gäller konsumtion, resursfördelning, mänskliga rättigheter och jämställdhet.
- Naturvetenskapliga aspekter på, reflektion över och diskussion kring normer, rörande människans sexualitet, lust, relationer och sexuella hälsa.

Ur Lgr11 & Lgy11

FILMFAKTA

GENRE: Dokumentär

ÄMNE: Bild, Naturkunskap, Samhällskunskap

ÅLDER: Från 14 år (H, G)

SPELTID: 46 min

TAL: Engelska

TEXT: Svenska

REGI: Elena Rossini

PRODUKTIONSÅR: 2015

PRODUKTIONSLAND: Italien, Storbritannien, USA

ARTIKELNR: ETS5069

FILMHANDLEDNING

Den stora illusionen hur skapas våra skönhetsideal?

FAKTARUTA

PLASTIKKIRURGI

HISTORIK

Plastikkirurgi är dokumenterat från det antika Indien där rekonstruktion av näsor förekom eftersom avhugning av näsan var ett vanligt straff. Uttrycket härleds från grekiska plastikos, som betyder skapa/forma; alltså inte från materialnamnet. Plastikkirurgin utgår ifrån den rekonstruktiva plastikkirurgin som började utvecklas under 1900-talets början och som sedermera fick sitt genombrott i och med att tekniker utvecklades i vården av andra världskrigets offer, framförallt brittiska stridsflygare, som brännskadats svårt. Den återskapande kirurgin på barn med läpp-, käk- och gomspalter har även drivit utvecklingen framåt. På 1960-talet utvecklades de första silikonproteserna för bröstförstoring.

REKONSTRUKTIV PLASTIKKIRURGI

Rekonstruktiv plastikkirurgi syftar till att åtgärda eller maskera medfödda eller förvärvade defekter hos patienten, såväl utseendemässiga som funktionella. Det kan röra sig om missbildningar såsom LKG, förvärvade skador såsom brännskador, rekonstruktion efter tumörer eller transsexuell kirurgi (könskorrigering). Även bröstförminskande kirurgi räknas till denna kategori av plastikkirurgi om vissa kriterier uppfylls i kombination med fysiska belastningssymtom som tex. rygg-, nack- och bröstsmärta. Denna typ av plastikkirurgi utförs främst inom offentlig sektor.

ESTETISK PLASTIKKIRURGI

Estetisk plastikkirurgi inriktas på att förändra utseendet och/eller motverka det naturliga åldrandet genom att korrigera kosmetiska defekter, så kallade skönhetsoperationer. Estetisk plastikkirurgi utförs huvudsakligen inom den privata sektorn. Man skall dock vara medveten om att gränsen mellan rekonstruktiv och estetisk plastikkirurgi ibland är mycket flytande.

Enligt bedömningar gjorda av Svensk Förening För Estetisk Plastikkirurgi utförs omkring 25 000 plastikkirurgiska ingrepp i Sverige per år. Av dessa 25 000 ingrepp utförs omkring 85 procent på kvinnor och 15 procent på män. Andelen män som väljer att genomföra ingrepp ökar dock stadigt i takt med att det blir allt mer socialt accepterat att män i större utsträckning månar om sitt utseende.

De vanligaste ingreppen är bröstförstoring, bukplastik, läppförstoring, ögonlocksplastik, näsplastik, fettsgugning, ansiktslyftning, bröstförminskning och bröstlyft.

Källa: NE och Wikipedia

Innan ni startar en diskussion kring filmen är det viktigt att läraren/ledaren går igenom handledningen och tänker på hur man ska hantera diskussionen och svaren.

DISKUSSIONSFRÅGOR

Osäkerhet säljer

- Vad tyckte du om filmen?
- Vad tycker du är filmens syfte?
- Vad är kapitalism?
- Vem är den perfekta konsumenten?
- Hur får industrierna oss att konsumera?
- Vem är den typiska kvinnan i reklamer? Kan du beskriva henne? Hur framställs hon oftast?
- Vem är den typiska mannen i reklamer? Kan du beskriva henne? Hur framställs hon oftast?
- Tror du att du påverkas av reklam och annonser? Varför/varför inte? På vilket sätt?
- Tänk efter, hur mycket reklam blir en person utsatt för på en dag? Var finns reklamerna?
- Tänker du på vad du konsumerar och varför?
- Vilka skönhetsprodukter använder du? Och till vad och varför?
- Har du produkter hemma som lovar saker? Bättre hy, släta ut rynkor, bättre hårkvalitet etc. Vet du om de håller vad de lovar?
- De produkter som du använder, är det du som verkligen har behovet av produkterna eller är det behov som är skapade av samhället? Diskutera!
- Vad kommer först, utbud eller efterfrågan? Diskutera!

Nu ser vi en utveckling där reklam för skönhetsprodukter även riktar sig mot män.

- Kan du ge exempel på reklamer med skönhetsprodukter som riktar sig till män?
- Varför tror du att män mer och mer bryr sig om sitt utseende? Diskutera!

FILMHANDLEDNING

Den stora illusionen hur skapas våra skönhetsideal?

Det officiella utseendet

- Kan du ge exempel på hur industrierna enbart vill tjäna pengar på dig som konsument och egentligen inte värnar om din kropp eller hälsa?
- Kan du ge exempel på hur industrierna sänder ut dubbla budskap när det gäller skönhetsideal i olika delar av världen?
- Vilka skönhetsideal dominerar i Japan? Varför tror du?
- Vad är det som är problematiskt med de idealen för de japanska kvinnorna?
- Diskutera varför kvinnor (och män) i Indien och länder i Afrika försöker göra sin hy ljusare med hjälp av produkter med blekningsmedel?
- Hur är svarta kvinnor representerade i media? Vilka svarta kvinnor får medialt utrymme?
- På vilket sätt kan man säga att representationen av svarta kvinnor, men även kvinnor från andra delar av världen, cementerar en redan befintlig ojämlikhet i världen? Diskutera!
- Vilken är den ideala kroppstypen i media? Har vi fler kroppsideal eller är det samma?
- Varför är den västerländska kroppen det ideal som oftast är framträdande i exempelvis Indien och länder i Afrika?
- Hur har skönhetsidealet ändrats i dessa länder över åren?
- Hur har utvecklingen sett ut när det gäller skönhetsoperationer i Libanon och Brasilien?
- Hur tror du att det är att leva som kvinna i Libanon? Vilka krav har kvinnan? Hur skiljs kvinnans krav från mannens? Diskutera!

FAKTARUTA

JÄMLIKHET

Alla individers lika värde. I politiska sammanhang avser termen ibland även individernas lika inflytande och lika sociala förhållanden. Jämlikhet kan motiveras från olika utgångspunkter: religion, naturrättsliga föreställningar om samhällsfördrag mellan jämlika människor, liberalism, socialism och demokrati. Jämlikheten är svår att omsätta i praktiken och har därför i växlande grad förverkligats i olika religiösa, juridiska och politiska system. I liberalismens jämlikhet ingår individens rätt till egen och fri utveckling, i socialismens allas lika möjligheter och rätt till del av materiella och kulturella värden. Politiskt är jämlikhetens viktigaste manifestation den allmänna och lika rösträtten.

JÄMSTÄLLDHET

Jämställdhet innebär att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter inom alla väsentliga områden i livet.

Jämställdhet är närbesläktat med jämlikhet. Medan jämlikhet rör alla människors lika värde är jämställdhet emellertid förbehållet förhållandet mellan könen.

Jämställdhet förutsätter en jämn fördelning av makt och inflytande, samma möjligheter till ekonomiskt oberoende, lika villkor och förutsättningar i fråga om företagande, arbete, arbetsvillkor samt utvecklingsmöjligheter i arbetet, lika tillgång till utbildning och möjligheter till utveckling av personliga ambitioner, intressen och talanger, delat ansvar för hem och barn samt slutligen frihet från könsrelaterat våld.

KÖNSROLL

Könsroll är en sammanfattande term för socialt och kulturellt betingade skillnader mellan könen vad avser beteende, värderingar, normer, föreställningar, resurser, makt och prestige.

NORM

Det "normala" eller godtagna beteendet i t.ex. en social grupp.

STEREOTYP

En förenklad, ofta allmänt omfattad föreställning om utmärkande egenskaper hos alla som tillhör en viss grupp, t.ex. nation, ras, religion eller kön. Stereotypen påverkar ofta den bild man skapar sig av en individ ur en viss grupp utan att man närmare prövar om den är korrekt.

IDENTITET

Självbild, medvetenhet om sig själv som en unik individ.

MÅNGFALD

Mångfald används för att beskriva en variation av olika egenskaper hos individerna i en social grupp.

Källa: NE

FILMHANDLEDDNING

Den stora illusionen hur skapas våra skönhetsideal?

Vi förstår av filmen att fler och fler bilder av kvinnan i media redigeras i Photoshop för att göra kvinnan smalare. Till och med smalare än vad som fysiskt är möjligt.

- Vad är syftet med redigeringen?
- Vilka blir konsekvenserna?
- Hur tror du att framtiden kommer se ut med de möjligheter vi har i och med den digitala tekniken?

Många av de kvinnor och män som vi ser upp till utseendemässigt är oftast i film-, TV- eller musikbranschen. Det är dock inte många som inte har gjort någon typ av skönhetsoperation, vissa har dessutom gjort flera stycken. Att plastikerade kändisar hjälper till att skapa skönhetsideal visar ju på att idealet inte är naturligt.

- Är våra skönhetsideal i dag konstruerade? Existerar ens de ideal vi strävar efter? Diskutera!
- Vad blir konsekvenserna i stort av att skönhetsoperationerna ökar i världen? Diskutera!

XXX-faktorn

Gail Dines säger i filmen att mainstreampornografin nu finns i vår poplärkultur.

- Vad menar hon med detta? Kan du ge några exempel?
- Vad ger porren oss för bild av sex?
- Vad händer med förväntningarna på sex när vi tittar på porr?
- Vad ger porren oss för bild av den kvinnliga och manliga kroppen?
- Vad får detta för konsekvenser? Vad blir förväntningarna på det andra könets kropp?
- Anser du att dessa förväntningar bidragit till att skapa ett kvinnokroppsideal? Kan du ge exempel?
- Vad får vi för bild av kvinnans och mannens roller när vi ser på porr?

FAKTARUTA

PORNOGRAFI

De flesta pornografiska filmerna från 1895 till 1960-talet var enaktare, under 20 min, som spelades in, distribuerades och visades illegalt. Följaktligen saknas data kring t. ex. upphovsmän och skådespelare. Efter andra världskriget blev främst den europeiska filmen alltmer sexuellt frispråkig. Svenska filmer som *Tystnaden* (1963) och *Jag är nyfiken – gul* (1967) blev omdebatterade och banbrytande även utomlands.

I slutet av 1960-talet upphävdes pornografiförbudet i många länder. En omfattande produktion, distribution och biografvisning av långfilmer uppstod. Framgångsrika filmer som *Långt ner i halsen* (1972) spelade in mångmiljonbelopp. Mot slutet av 1970-talet minskade marknaden, och många biografier för pornografisk film lades ned, men omsättningen tog ny fart med den under 1980-talet etablerade marknaden för film distribuerad på videokassett och senare på kabel-TV och DVD. I dag distribueras mycket av den pornografiska filmen på Internet.

Svensk lagstiftning har i dag inskränkningar i fråga om skildringar av "sexuellt våld eller tvång" och mot "barn i pornografiska sammanhang".

PORRINDUSTRIN PÅ NÄTET

- 36% av internet består av porr
- Porrindustrin på nätet tjänar över 3000 dollar/sekund
- 40 miljoner konsumenter ser regelbundet på porr i USA
- 25% av alla sökningar på internet görs om porr

I en undersökning av 304 storsäljande porrfilmer, gjord av tidskriften *Violence Against Women*, innehöll 88,2% av filmerna fysiskt våld och 48,7% av filmerna verbala angrepp. I alla fall var det kvinnor som utsattes.

Den genomsnittliga åldern i USA för när pojkar börjar titta på nätporr är 11,5 år.

Källa: NE och från filmen *Pornland - hur porrindustrin kapar vår sexualitet* av Gail Dines.

FILMHANDLEDNING

Den stora illusionen hur skapas våra skönhetsideal?

Fånga dem medan de är unga

- Berätta på vilket sätt som reklamerna mer och mer riktas mot barn?
- På vilket sätt har barns leksaker förändrats?
- Förut köpte man till exempel lego för byggsatsens skull. Vad finns det för lego för flickor i dag?
- Hur marknadsförs Barbie? Vad finns det för tillbehör till henne i dag?
- Vad tror de i filmen att syftet är med detta?
- Hur hade dockan GI Joe förändrats över åren?
- Hur ser kroppsidealet ut på andra dockor såsom Barbie, Bratz etc?

I filmen visas exempel på att det i dag finns damunderkläder för fyraåringar. Smink används av barn långt ner i åldrarna och barnkläder liknar mer de vuxnas mode.

- Vad är dina tankar om detta?
- Vad lär vi våra barn? Vad är det för budskap som vi förmedlar till dem? Vad blir konsekvenserna?

Kraft att förändra

- Hur tror du att kvinnor påverkas av reklamers, medias och populärkulturens bild av kvinnan?
- Hur tror du att män påverkas av reklamers, medias och populärkulturens bild av kvinnan?
- Om en kvinna inte möter samhällets skönhetskrav, vad blir konsekvenserna? Diskutera!
- Vem är det som får en att må dåligt om man inte liknar samhällets ideal?
- Tänker du på vad du själv har för värderingar och åsikter om kroppsideal och utseende?

Gail Dines säger i filmen att om världens alla kvinnor började uppskatta vad de såg i spegeln skulle kapitalismen få göras om i grunden.

- Vad menar hon? Håller du med eller inte? Diskutera!
- Vilka exempel visar filmen på människor som har protesterat mot medias sätt att framställa kvinnan?
- Hur kan vi påverka attityderna kring de manliga och kvinnliga normerna när det kommer till skönhetsideal och utseende?

UPPGIFTER

Populärkultur

Låt varje elev analysera en serie, eller jämföra olika serier som går på tv eller streamingtjänster. Det räcker med att se några avsnitt. Vad har männen respektive kvinnorna för typ av roller? Hur är karaktärernas yttre? Hur ser de ut? Finns det variation och mångfald bland karaktärerna i respektive könsgrupp? Vad är karaktärernas syfte för handlingen? Hur är karaktärerna uppbyggda? Är de svaga, starka, drivande, dumma, smarta, etc? Vad händer om man byter kön på karaktärerna? På vilket sätt skulle handlingen och serien ändra karaktär? Låt eleverna skriva ned sina analyser och slutsatser och redovisa sedan för klassen!

Normkritik

Låt eleverna titta på mannen och kvinnan i populärkultur och i reklam ur ett normkritiskt perspektiv. Normkritik handlar om att flytta fokus från individer och det som anses bryta mot normer till att titta på strukturer och ifrågasätta det som anses vara "normalt". Hur ser normen ut? Vem är normal och vilka går således utanför det normala? Vad får de normer vi har för konsekvenser? Hur kan vi förändra normerna? Låt eleverna skriva ner sina tankar och resonemang.

Veckotidning/Damtidning

Låt eleverna analysera en veckotidning. Gärna en med kändisnyheter. Vad koncentrerar sig artiklarna på? Vilka kvinnor och män presenteras i bra dager och vilka presenteras i dåligt dager i artiklarna? Ta några kändisar ur tidningen och googla på skönhetsoperation. Finns det många som genomgått operationer? Finns det före- och efterbilder? Hur är det med annonserna? Är bilderna redigerade? På vilket sätt? Låt eleverna skriva ner sina analyser och diskutera sedan gemensamt i klassen.

Reklam

Låt eleverna undersöka reklamerna på TV för en kväll. Vilka produkter marknadsförs? Är det produkter som användaren verkligen behöver eller kan det vara produkter för behov som är skapade enbart för industrierna att tjäna pengar på? Vem eller vilka får marknadsföra produkten i reklamen? Hur presenteras och framställs personerna? Vad säljer reklamen in mer än bara produkten? Låt eleverna skriva ned sina analyser och slutsatser och redovisa sedan för klassen!